

serans (Arieja) *arreulitch* id. (*Bouts dera M.* vi, 280); Comenge *arreoulid* "engourdi, transi" (Dupleich); Tolosa *arraulit* "engourdi, transi de froid, faible" (Doujat, *Dict. Moundi*).² Formes que ens conduïxen més a prop de l'ètimon: Gers *enrigoulit* "pelotonné par le froid" (Durrieux, *Dict. Gascon* II, 200); també a Provença hi ha alguna cosa: "*enregouï, -ire*" (Var) v. 'rendre raide en parlant du froid', *enregouï, regouvi* (rhodanien) adj. "roidi par la gelée, ratatiné" (*TdF*, amb citacions de *Mireio*³ i de l'*Armanà Prouvençau*).⁴ La mera comparació d'aquestes formes ens revela que l'etimologia és un verb *ADRĪGORIRE o *INRĪGORIRE derivat de RĪGOR, que ja en llatí té el significat de 'enravenament (especialment el causat pel fred)' (cf. *rigoratus* en Plini, xvii, xxxv, 230); la segona de les dues r va passar a l per dissimilació, d'acord amb la fórmula VIII de Grammont, i en la forma provençal sembla haver desaparegut, per la mateixa causa, potser després d'haver passat per *d*, cf. PRŪRIRE > PRUDIRE > pruir.»²⁰

Ara hem d'afegir-hi especialment unes formes del Pallars, Ribagorça i Urgellet, que ens atansen per la terminació al RIGORATUS clàssic: a la Vall d'Aneu *arreulat* «que está helado o tiene mucho frío» (Pol, pàgina 9), Cardós *enreular* («al Port de Martellat mos ha atrapat una brufada que mos ha cuidat *enreular*», *BDC* xxiii, 287a), Urgellet id. (sentit a Les Anoves i a Cabó: «cerquem aigües calentes, que el bestiar no s'*anrèule*», 1957), a Fonç *enrebláu*:⁵ engelebrit» (Bosch, *AORBB* II, 1929, 258), a Binèfar això mateix³⁰ és «entumecido» i «acobardado» (Coll Altabàs).

I convé que acabem amb les cites dels escriptors de la nostra Renaixença, amb el significat evolucionat. Verdager l'usà com a transitiu en l'*Atlantida*.⁶ Narcís Oller: «la pobra mare, *arraulida* en l'ombra, se sentia defallir», «y *arraulides* a les faldilles, l'Angelleta y la Tona» (*La Papallona*, 147, 130), «jo sorpres de violenta tremolor, m'*arrauli* als brassos de ma mare» (*Notes de color*, 194), «en aquell moment entraren al menjador dos hòmens agegantats, que feren altra vegada *arraulir* les criatures a l'entorn de llur mare» (*Vilaniu*, 110). «Aleshores els llops van pujar al corral, van escandallar un altre bè, i van *arraulir-lo* a baix a la cova, ben de pressa; quan la darrera víctima estava estabornida ---» (o sigui el mateix ús que hem observat en Verdager), PCoromines, *Presons Imag.*, 1898, p. 74. Marian Vayreda: «aquesta casa de Vidrà, el centre a on s'*arraulien*, en busca d'aixopluc i descans, les partides d'errats i fugitius» (*Carlinada* II, p. 30), «de fer de moliner --- ja en som fart: tinch compromís fet d'arrendament del molí a persona de confiança, y jo vull *arraulirme* més a vora de poblat, esperant estarhi més arrecrat de tanta lladreçada com pastura per aquesta terra» (*La Punyalada*, x, 172), «la darrera dayna, després de vagar alguns anys, viuda y fonedissa, per clotxes y torrenteres, un dia de neu s'*arrauli*, ronyosa y pelada pels anys y la misèria, sota les tàpies del Mas de Puy» (id. pròleg, 32).⁷

DERIV.: *Arrauliment* [1901, *AlcM*].

¹ *Arraullir*, que deu ser err. tip. — ² Vegeu, encara, l'article del *TdF* «*arrauli, -eul*, 'engourdir, transir, affaiblir' en Gascogne, *arrauli(t)* (lang., gasc.), adj.». Cita *arraulit de fred* i *arraulit soun, desanat*, Goudouli, llgd. *aràoulit* «engourdi, transi de froid; faibli, sans vigueur» (Sauvages). — ³ Afegim-hi aquestes: «pamens, de nosto vestiduro / l'enregouido saladuro / de Trefume lou front seren, coume encieulà / de clarour santo ---», traduït «figé» (*Mireio* XI, 40.2); «emé soun front que pèngo a rèire, / si bras *enregouï*, sis iue coume entelà: / —Es morto!... vesès pas qu'es morto?» (XII, 56.7). — ⁴ Antonin Perbosc usa el mot en *Fablels Calbols* i en el glossari defineix *s'arraulir* «s'engourdir, transir» i *agraulit* «pelotonné, blotti», en el qual sembla que la g etimològica s'hagi desplaçat per influència d'un altre mot, potser aquest *grau-misa* que usa en el primer passatge. És veritat que el context més aviat sembla mostrar que la diferència de matís sigui a la inversa: la muller, negligida pel marit «al jas, còsta son pisa-lis, / sens clucar los èls, se remena, / se graumisa en romiant sa pena; / tant pla, per la fin, s'*arraulis*, / s'entresonis e s'endormis», p. 43; «volguèt tenir còp, mas de bada, / sus una darrera bufada, / per la fin, moquet e mocat, / *agraulit* e pòta-macat, / siau se tenguèt al amagat», p. 110. — ⁵ Ultracorrecció aragonesa de la fonètica catalana segons el model de *tabla ~ taula*, *Pablo ~ Pau(la)*, *libra ~ lliura*, *labrar ~ llaurar*, etc. — ⁶ Almenys en l'autògraf de 1877 i en la 1.ª ed.: «sols ronques veus de monstre responen de vegades; / aquell qui us ha *arraulides*, çper què 'm deixava a mi?», «y'l mar, d'una gorida, calabre l'*arrauli*» (o sigui 'el deixà cadàver') (VIII, 29.2; *Introd.*, 12.2). Sembla com si li donés el sentit de 'deixar rígid', pròxim al de RIGOR. Potser li aconsellaren que ho canviés, com a expressió desusada, car en l'ed. definitiva (1878) ho mudà en «aquell de qui són presa» i «l'engolí» respectivament. — ⁷ Tots, escriptors de dialecte oriental, i segons *AlcM*, només s'usaria en aquest. Jo, però, almenys l'he sentit a gent ben rústica i local del Maestrat, amb el sentit d'«encongir-se»: «el toll de la Cova Lluc s'ha *raulit* molt», 's'ha colgat molt (per l'acció del riu)' a un vell muntanyenc de Vallibona (1961).

Arrauxament, arraumat, V. rauxa Arraval, arravaler, arravaleta, V. raval Arravatada, arravatadament, V. ravata Arre, V. arri Arrear 'arriar', V. arri

ARREAR, 'arranjar, ornar', mot comú a quasi totes les llengües romàniques (llevat el romanès), d'un ll. vg. *ARREDARE 'proveir', de formació incerta, probablement derivat del germànic, gòtic, *RĒTHS 'consell, previsió, provisió' (al. *rat* 'consell', a-al. ant. *rat* 'provisió', ags. *ræd*, esc. ant. *rād*). □ 1.ª doc.: S. XIII.

En aquest article, particularment en la part dedicada a *arreu*, tenint en compte que no hi ha problemes⁶⁰ lexicològics seriosos i que el català no hi presenta